

การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์
สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
A Study on Routes and Activities of Buddhist Tourism of
Forest Monks: a Case Study in the Northeast Region

¹เกียรติศักดิ์ บุตรราช, ²สุพิมล ศรศักดิ์ดา ³นคร จันทรราช,
⁴เอกชัย ศรีบุรินทร์ และ ⁵พระสฤทธิ์ สุ่มโน,
¹Kiattisak Boodrach, ²Supimol Sornsakda,
³Nakhon Jantharach, ⁴Ekkachai Siburin and ⁵Prasarit Sumano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี,ประเทศไทย
Mahaculalongkornrajavidyalaya University
Ubon Ratchathani Campus, Thailand

⁴Ekkachai_s@gmail.com

Received September 9, 2019; Revised October 20, 2019; Accepted December 18, 2019

บทคัดย่อ

การเดินทางท่องเที่ยววัดป่าตามเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือวัดป่าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต่างมีเส้นทาง ที่ตั้งและแผนที่สำหรับการท่องเที่ยวมีความสะดวกและความสบายในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยววัดป่าของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกิจกรรม 2 ส่วน คือ กิจกรรมขั้นพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนิกชนและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ภูมิสถาปัตย์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วัดป่าแต่ละแห่งต่างมีภูมิสถาปัตย์สำคัญที่เป็นอัตลักษณ์และเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในวัด ซึ่งวัดโพธิ์มีภูมิสถาปัตย์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ 1) อาคารโพธิสารคุณ 2) ลานธรรม 3) ลานวิปัสสนากรรมฐาน และ 4) ศาลาวัดแผนไทย วัดบูรพา

ราม มีภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ 1) พระอุโบสถ 2) วิหารจตุรมุข 3) พิพิธภัณฑสถานอนุสรณ์ 4) ศาลาปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน และ 5) กำแพงแก้ว วัดป่าบ้านตาด มีภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ 1) ศาลาการเปรียญ และ 2) พิพิธภัณฑสถานอนุสรณ์หลวงตาพระมหาบัว วัดป่าสุทธาวาส มีภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ 1) พิพิธภัณฑสถานอนุสรณ์ 2) เจดีย์จันทสารเจติยานุสรณ์ และ 3) พระอุโบสถ ส่วนวัดหนองป่าพง มีภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ 1) โบสถ์วัดหนองป่าพง 2) เจดีย์บรรจุอัฐิหลวงพ่ocha 3) พิพิธภัณฑสถานอนุสรณ์หลวงพ่ocha 4) หอระฆัง 5) กุฏิพยาบาล และ 6) กุฏิหลวงพ่ocha

คำสำคัญ : เส้นทางและกิจกรรม, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์

ABSTRACT

In forest temples tourism following the routes of Buddhist tourism of forest monks in the northeast region, it is found that each forest temple, as a tourist attraction, has its own explicit route, location and map for tourism that comfort tourists in their traveling. For tourist attraction of forest monks in the northeast region, there are two parts of activities including: fundamental activities of Buddhists; and activities on Buddhist holy days.

The architectural landscape for learning and promoting Buddhist tourism of forest monks in the northeast region is in accordance with the architectural identity of each temple that facilitates tourism as the followings. Architecture of Wat Po includes: 1) Pothisarakun building; 2) Dhamma courtyard; 3) meditation courtyard; and 4) Thai massage hall. Architecture of Wat Buraparam includes: 1) ordination hall; 2) Chaturamuk sanctuary; 3) Atulathera museum; 4) Dhamma and meditation hall; and 5) Kampaengkaew, walls surrounding the pagoda. Architecture of Watpabantad includes: 1) sermon hall; and 2) museum of the most venerable Luang Ta Phra Mahabua. Architecture of Wat Pa Sutthawasa includes: 1) museum of the most venerable Phra Ajaan Mun Bhuridatta Mahathera; 2) Chantasarajetianusorn pagoda; and 3) ordination hall. Finally, architecture of Wat Nongpapong includes: 1) Nongpapong ordination hall; 2) pagoda of the most venerable Cha; 3) museum of the most venerable Cha; 4) bell tower; 5) nursing quarter; and 6) dwelling of the most venerable Cha.

Keywords: Routes and Activities, Buddhist Tourism, Northeast Region

บทนำ

สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วทำให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากเดิม รวมถึงหลักศีลธรรม จริยธรรมที่ดำรงถูกกละเลยในการปฏิบัติ กลับขึ้นชมวัฒนธรรมแบบตะวันตกมากขึ้น ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ สืบเนื่องจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่า การสังคมในด้านอื่นๆ (สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน, 2543) โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจจึงทำให้เกิดปัญหาความย่อหย่อนของคุณธรรมจริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ เกิดขึ้นในสังคมไทยมากมาย ทั้งส่วนกลาง ภูมิภาคและชนบทของไทย ภายใต้การแข่งขันทางเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีและการเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกของสังคมไทย ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนต่างหลงไหลไปกับสิ่งดังกล่าวมากขึ้น ภายใต้สังคมแบบเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังมีประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่แยกตัวออกไปเพื่อดำรงตนอยู่แต่พอดี บริโภคเพียงเพื่อให้อัตภาพพออยู่ได้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้บำเพ็ญตนเพื่อความหลุดพ้น และการอบรมสั่งสอนชุมชนให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามแนวทางแห่งสันติสุข (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548)

พระพุทธศาสนามีประวัติความเป็นมาอันยาวนานจากหลักฐานประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกระบุไว้ชัดเจนว่า ตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ทรงดำเนินและดำรงชีพสัมพันธ์กับไม้มาโดยตลอด นับตั้งแต่การประสูติ ตรัสรู้ แสดงพระธรรมเทศนาและปรินิพพาน แม้แต่ในอดีตชาติเมื่อครั้งเสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ คือ เวสสันดร พระองค์ก็ทรงบำเพ็ญบารมีธรรมอยู่ในป่าอาศัยป่าในการบำเพ็ญเพียรขัดเกลา กิเลสเพื่อการบรรลุธรรมขั้นสูง เป็นแดนทดสอบขันติบารมี สงบวิเวกเหมาะสมในการแสวงหาโมกขธรรม บำเพ็ญตนให้หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง กาลเวลาล่วงไปพระภิกษุสาวกผู้สืบทอดในยุคต่อมาได้ดำเนินรอยตามองค์พระศาสดาสืบมา (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2513)

ครั้นในยุคต่อมา ได้มีพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สืบทอดต่อมาอีกหลายรูป ลักษณะของพระสงฆ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นพระนักปฏิบัติ คือการหลักตนเข้าไปบำเพ็ญตนในที่วิเวก จนเป็นมีลูกศิษย์ติดตามและมีบุญบารมีและเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะอยู่อาศัยในวัดป่า เพราะเหตุปัจจัยหลายอย่างและในวัดป่านั้นท่านจะสร้างให้เป็นสถานที่ที่ร่มเย็น สงบ เย็นกายและใจ (สมบุรณ์ สุขสราญ, 2530)

จากการสอบถามสัมภาษณ์พระวัดป่าถึงสาเหตุของการมาอยู่ป่าพบว่า ส่วนใหญ่เป็นพระที่บวชด้วยศรัทธา ซึ่งมีสองประเภทคือ ๑) เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยใฝ่รู้ทางธรรมอยู่แล้ว ๒) เป็นผู้เคยใช้ชีวิตแบบฆราวาสมาอย่างโชกโชนมาแล้วและต้องการศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางของ

พระอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ส่วนการจะบวชอยู่นานเท่าใด ไม่ได้คำนึง เมื่อได้ปฏิบัติแล้วมีความพึงพอใจและศรัทธาก็ตั้งมั่นต่อเนื่องไป นอกจากนี้ได้สอบถามพระวัดป่าที่เคยผ่านการอยู่มากหลายสำนัก ถึงแนวปฏิบัติและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ พบว่าสายวัดหนองป่าพงนั้นถือปฏิบัติเคร่งมาก “ใครมีศรัทธาที่ไม่มั่นคงพอ ก็อยู่ลำบาก” ปัจจุบันวัดป่าในภาคอีสานมีค่อนข้างมาเมื่อเทียบกับภาคอื่น พระวัดป่านอกจากทำป่าให้เป็นวัด พัฒนาวัดให้สะอาดร่มรื่น ขึ้นสายตา มองซ้ายแลขวาก็สบายใจของพุทธศาสนิกชน จัดสิ่งก่อสร้างให้เป็นสัดส่วน แต่ก็น่าเป็นห่วงกับพระวัดป่าในยุคโลกาภิวัตน์ หากจะมีพ่อค่านายทุนจัดสรรวัดถูกเงินความจำเป็นเข้าไป จะกลายเป็นป่าคอนกรีต ป่าอาคาร ป่าเครื่องมือสื่อสาร ถึงวันนั้นพระวัดป่าอาจเป็นแค่เพียงผู้ดูแลต้นไม้ ให้พระวัดป่าเป็นพระที่ปฏิบัติชอบให้ธรรมานุสติแก่ผู้ไปเยี่ยมจะได้เปี่ยมด้วยศรัทธา นำความสุขมาสู่ครอบครัว ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวมีมากมาย แต่หลายคนบอกว่าไปแล้วเสียความรู้สึก เสียเงิน แต่หลายกรุปบอกว่าไปวัดป่ามีแต่ได้ คือได้ทำบุญ ได้ธรรมะ ได้ความสุขทางใจ วัดป่าจึงแหล่งท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มว่า จะมีผู้คนทุกเพศทุกวัย เข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยหวังว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางจัดกิจกรรมการพัฒนาชีวิตภายใต้ธรรมชาติของป่าไม้ แบบพอเพียง กับความทันสมัยของสังคมยุคเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การปลูกฝังและพัฒนาจิตสำนึกของที่ดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดป่าของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อวิเคราะห์ การศึกษาเส้นทาง กิจกรรม และภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของพระสงฆ์สายวัดป่าภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พื้นที่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ (Qualitative/ Interview) กับกลุ่มประชากรที่ได้กำหนดไว้ เพื่อยืนยันข้อมูลจากสภาพจริงของพื้นที่ จำนวน 5 แห่ง จึงได้กำหนดเป็นพื้นที่วิจัย ดังต่อไปนี้

1) จังหวัดขอนแก่น : พระครูโพธิสารคุณ (หลวงปู่โพธิ์) วัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2) จังหวัดอุดรธานี : หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านตาด ตำบลบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

3) จังหวัดสกลนคร : หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต วัดป่าสุทธาวาส ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

4) จังหวัดสุรินทร์ : หลวงปู่ดูลย์ อตุโล วัดบูรพาราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

5) จังหวัดอุบลราชธานี : หลวงปู่ชา สุภทฺโท วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการสำรวจคือ 1) พื้นที่และลักษณะที่ตั้งของวัด 2) ประวัติและความเป็นมาของวัด 3) สภาพและบรรยากาศของวัด 4) กิจกรรมที่สำคัญของวัด 5) โบราณสถานโบราณวัตถุที่มีความสำคัญของวัด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ 1) เจ้าอาวาสวัดทั้ง 5 แห่ง รวมจำนวน 5 รูป 1) พระสงฆ์วัดละ 2 รูป รวมจำนวน 12 รูป 3) นักท่องเที่ยววัดละ 4 คน รวมจำนวน 24 รูป/คนและนักวิชาการผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 รูป/คน รวมทั้งหมดจำนวน 52 รูป/คน โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง

3. เครื่องมือการวิจัย

ในการสำรวจพื้นที่ ใช้กล้องบันทึกภาพและแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก อนุทินการวิจัย คอมพิวเตอร์ แบบบันทึกการสังเกตและกล้องถ่ายรูป เป็นต้น ส่วนแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในประเด็นที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (Major themes) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-themes) โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยต่อไป

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” หลังจากศึกษาค้นคว้าแล้วสามารถสรุปผลการวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้

การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ การท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและประชาชนของประเทศ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของสถานที่ที่น่าสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและเข้าใจถึงวัฒนธรรมประเพณีและนอกเหนือจากนั้นทำให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อน มีประสบการณ์ สร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อผู้ร่วมเดินทางและเพื่อนมนุษย์อีกด้วย (บุญเลิศ จิตต์วัฒนา, 2548). การท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2533). โดยเรียนรู้ผ่านทางสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น (เลิศพร ภาระสกุล, 2555)

สำหรับเส้นทางและกิจกรรมตลอดจนภูมิสถาปัตยกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระสงฆ์สายวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าวัดป่าแต่ละแห่ง

ต่างมีที่ตั้ง แผนที่และเส้นทางการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเดินทางและการท่องเที่ยวอย่างสะดวกและมีความสบายในการเดินทางท่องเที่ยววัดป่าแต่ละแห่งอย่างชัดเจน (ปิยะภรณ์ ไพบยาภรณ์, 2529) นอกจากนี้วัดป่าแต่ละแห่งยังมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมือนกันกล่าวคือมีกิจกรรมขึ้นพื้นฐานสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไปโดยมีการสวดมนต์ทำวัตร ทำบุญใส่บาตร การแผ่เมตตาเป็นต้นและกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยมีวันสำคัญต่างๆ เช่น วันมาฆบูชาวันวิสาขบูชา เป็นต้นทั้ง 2 กิจกรรมล้วนเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและยังเป็นกิจกรรมที่ยกระดับและพัฒนาจิตใจนักท่องเที่ยวได้พบกับความสุขในการกระทำความดีทำให้จิตใจเบิกบานมีความสุขและความเย็นสบายจิตใจ (พระมหาบุญโฮม ปรีบุญณสีโล, 2553) อย่างไรก็ตามวัดป่าแต่ละแห่งยังมีภูมิ สถาปัตยกรรมเป็นสิ่งก่อสร้างหรือศาสนสถานภายในวัดที่แตกต่างกันทำให้วัดป่าแต่ละแห่งมีศาสนสถานที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี (พระครูภาวนาโพธิคุณ, 2553) ส่งผลทำให้วัดป่ากลายเป็นสถานที่ที่มีความเป็นสัปปายะกล่าวคือมีความเหมาะสมในการปฏิบัติธรรม - เจริญสมาธิภาวนา บริเวณวัดเป็นป่าร่มรื่นและสงบเสนาสนะเท่าที่จำเป็นและมีความพอเพียง และจัดให้กลมกลืนกับธรรมชาติ โดยสิ่งก่อสร้างแต่ละประเภทจะแยกกันอยู่ห่างกันพอสมควร มีความสงัดวิเวก เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรเจริญสมาธิทางเดินจงกรมที่เป็นส่วนตัวทุกกุฏิเพื่อช่วยเอื้อแก่การเดินจงกรมของผู้ปฏิบัติธรรม (พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2554) ดังนั้นวัดป่าแต่ละแห่งจึงมีศาสนสถานตามสมควรแบบพอเพียงและมีความกลมกลืนกับธรรมชาติซึ่งเป็นไปตามความประสงค์หรือเจตนารมณ์ของวัดป่าคือต้องการเน้นการพัฒนาจิตใจของคนมากกว่าการสร้างถาวรวัตถุขึ้นเอง

อภิปรายผล

สำหรับวัดป่าในปัจจุบันนับว่าเป็นศูนย์รวมของมรดกและวัฒนธรรมโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อนุรักษ์และสืบสานและใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายที่มุ่งศึกษาธรรม โดยการกระทำหรือลงมือปฏิบัติและพำนักอยู่ตามป่าเขา ที่สงบ สงัด สะดวกต่อการปฏิบัติในส่วนของสถานที่อยู่หรือศาสนสถานตามแบบที่เรียกว่า ‘วัดป่า’ ที่เน้นธรรมชาติ ความเรียบง่ายสะอาด สงบ สว่าง ด้วยแสงธรรมพระสายนี้ ผู้ที่เคยเข้าไปสัมผัสวัดป่าเป็นครั้งแรก โดยส่วนมากจะความรู้สึกที่กระทบจิตใจ เมื่ออย่างเข้าถึงเขตวัดป่าคือ “ความร่มรื่น” ซึ่งเกิดจาก ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ภายในวัดสิ่งกระทบใจ ประการที่สอง คือ ความสะอาดและมีระเบียบ “ความสงบเงียบ” ไม่อึกทึก พลุกพล่าน ต้นไม้ ธรรมชาติ จะได้รับการรักษาให้ยืนยง คงอยู่กุฏิเสนาสนะ ที่พำนักของพระป่าจะปลูกสร้างอย่างเรียบง่ายสมถะด้วยวัสดุพื้นๆ

เว้นแต่บางแห่ง ที่มีคณะศรัทธาญาติโยมสร้างถวาย ก็อาจใช้วัสดุหรือการก่อสร้างที่พิถีพิถัน แต่บางแห่ง ท่านก็ไม่ยอมให้สร้างใหญ่โตหรือพิถีพิถันเกินไปเพราะเกรงจะทำให้ พระคุ่น กับความสบาย จน“ติดสุข”ไม่อยากออกไป เฝ้าชมความลำบาก

นอกจากนี้ภายในกุฏิของพระวัดป่า จะมีเพียงกลด พร้อมด้วยมุ้งกลด เสื่อ ปูนอน เครื่องอัฐบริขารผ้าห่มนอน จีวร ตะเกียง หรือเทียนไข และหนังสือที่ห้วนนอน อาจมีหิ้งพระ รูปพระอาจารย์ต่างๆ ส่วนของมีค่า อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายนั้น ท่านไม่สะสมกุฏิแต่ ละหลัง ผู้พำนักอาศัย ต้องรักษาให้สะอาด ทั้งในกุฏิ และบริเวณพวกขาวเมือง ที่ได้ไปเยือน วัดป่าครั้งแรก มักจะแปลกใจว่า ท่านทำอะไร วัดจึงสะอาดทั้งๆ ที่มีต้นไม้เต็มไปหมด ทุก แห่ง ทางเดินของท่าน ก็โล่งเตียน ห้องน้ำ ก็สะอาด ศาลา ก็สะอาดคำตอบคือ พระวัดป่า ท่านปฏิบัติตามพระวินัย ท่านต้องรักษาเสนาสนะ ที่อยู่อาศัยและบริเวณให้สะอาดทุกๆ วัน เวลาประมาณ บ่ายสามโมง เป็นเวลาปิดกวาดลานวัดซึ่งปกติท่าน สมภารหรือประธานสงฆ์ ก็ จะลงมือกวาดด้วย ยกเว้นก็แต่ผู้อาพาธเท่านั้นงานปิดกวาดนี้ใช้แรงมาก เพราะไม้กวาดหนัก และด้ามยาว กว่าจะแล้วเสร็จก็เหงื่อท่วมตัวซึ่งเท่ากับเป็นการออกกำลังกายไปในตัว พระป่า ท่านเดินจงกรม เดินบิณฑบาต ทุกวันอุสาลา ทุกวันและกวาดวัดทุกวัน ท่านจึงแข็งแรงและ สุขภาพดี

ในฐานะวัดป่าเป็นศาสนสถานที่สำคัญคู่กับสังคมไทยมาช้านาน เป็นที่รวบรวม ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวไทย วัดมีบทบาทที่สำคัญในการมีส่วน ช่วยสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญงอกงามและมีความสุข วิวัฒนาการบทบาทของวัด เปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของสังคม และในปัจจุบันบทบาทหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือเป็น แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยบางวัดมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ บางวัดมีสถาปัตยกรรม โบราณวัตถุสถานที่มีความสำคัญทางด้านศิลปะ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยือน จึงก่อให้เกิดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและมีการบริการต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ของวัดหรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านขายของ ที่ระลึก ร้านขายดอกไม้รูปเทียน เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

วัดป่าเป็นศูนย์รวมของมรดกและวัฒนธรรมโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญใน การเป็นผู้อนุรักษ์และสืบสานและใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน โดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายที่มุ่งศึกษาธรรม โดยการกระทำ หรือลงมือปฏิบัติและพำนักอยู่ตามป่าเขา ที่สงบ สงัด สะดวกต่อการปฏิบัติในส่วนของ สถานที่อยู่หรือศาสนสถานตามแบบที่เรียกว่า ‘วัดป่า’ ที่เน้นธรรมชาติ ความเรียบง่ายสะอาด

สงบ สว่าง ด้วยแสงธรรมพระสายนี้ ผู้ที่เคยเข้าไปสัมผัสวัดป่าเป็นครั้งแรก โดยส่วนมากจะความรู้สึกที่กระทบจิตใจ เมื่ออย่างเข้าถึงเขตวัดป่าคือ“ความร่มรื่น”ซึ่งเกิดจาก ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ ภายในวัดสิ่งกระทบใจ ประการที่สอง คือ ความสะอาดและมีระเบียบ“ความสงบเงียบ”ไม่อีกทีก็ พลุกพล่าน ต้นไม้ธรรมชาติจะได้รับการรักษาให้ยืนยง คงอยู่กุฏิเสนาสนะ ที่พำนักของพระป่าจะปลูกสร้างอย่างเรียบง่าย สมถะ ด้วยวัสดุพื้นๆเว้นแต่บางแห่งที่มีคณะศรัทธาญาติโยมสร้างถวายเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กุลวรา สุวรรณพิมล.(2548).*ความหมายของนักท่องเที่ยว*.กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า, บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- ปิยะภรณ์ ไพทยาภรณ์. (2529). *ภูมิศาสตร์ไทยเพื่อการท่องเที่ยว*. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) . (2554) . *ศูนย์เผยแผ่มรดกธรรมพระโพธิญาณเถร(ชา สุภทฺโท)* . อุบลราชธานี : อุบลสมณี
- พระครูภาวนาโพธิคุณ .(2553). *ธรรมทายาทชุดที่ 8*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- พระมหาบุญโฮม ปริบุญณสีโล.(2553). *คู่มือศาสนพิธี เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. สุราษฎร์ธานี.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2513), *การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์. (2533).*การท่องเที่ยวชุมชน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เลิศพร ภาระสกุล. (2555) .*พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : บริษัท วิ.พรินท์ (1991) จำกัด.
- สมบุรณ์ สุขสาราญ. (2530). *การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา :กรณีศึกษาพระสงฆ์ นักพัฒนา*. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย จำกัด.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺโน). (2543). *รวมธรรมะ*.กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

